

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

У статті досліджено сучасний стан рівня інвестиційної привабливості України та регіону. Визначено джерела формування інвестиційних ресурсів та запропоновано основні напрями та шляхи активізації інвестиційної діяльності з метою забезпечення економічної безпеки регіону.

The current state of investment attractiveness of Ukraine and the region were examined in the article. The sources of investment resources determined, main trends and ways of investment stimulation in the region provided.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиції в основний капітал, інвестиційний клімат регіону

Здійснення структурних перетворень, досягнення рівня економічної безпеки регіону в значній мірі залежить від інтенсивності та ефективності інвестиційних процесів. Так, саме недостатні обсяги залучення інвестиційних ресурсів і є основною причиною низької конкурентоспроможності як регіону, так і економіки країни в цілому.

Зважаючи на високу актуальність проблеми активізації інвестиційної діяльності в регіоні, дана проблема досліджувалась такими вченими, як А. Алімов, В. Геєць, М. Долішній, Ю. Бажало, О. Галушко, М. Туган-Барановський, Л. Чернюк, В. Чижова, М. Чумаченко. Заслужують на увагу й праці зарубіжних науковців, а саме: С. Валдайцева, Р. Гаррода, П. Друкера, П. Завліна, А. Казанцева, В. Лівшица, Л. Мінделі, Д. Неймана, Б. Санто, Р. Солоу, Д. Стігліца, С. Фішера, І. Шумпетера та ін. Проте, не зважаючи на велику кількість наукових розробок у сфері інвестування, лишається

© Чуприна А.І. – асистент Національного університету водного господарства та природокористування;

© Панчук О.П. - студентка Національного університету водного господарства та природокористування

недослідженою проблема розробки практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності, підвищення її ефективності, передусім, на регіональному рівні.

Метою статті є дослідження інвестиційної привабливості регіону з метою забезпечення його економічної безпеки.

Проблеми покращення інвестиційного клімату на державному рівні увага приділяється ще з 1991 року. На сьогодні в Україні вже створено правове поле для здійснення інвестиційної діяльності. Зокрема, ця сфера діяльності регулюється низкою Законів України ("Про інвестиційну діяльність", "Про режим іноземного інвестування" тощо), понад 10 Указами Президента, а також Постановами та Розпорядженнями КМУ. Згідно цих нормативно-правових актів, в Україні передбачено рівні права і гарантії захисту інвестицій для всіх суб'єктів інвестиційної діяльності. Водночас на захист іноземних інвестицій та формування рамкових умов для міжнародної інвестиційної діяльності додатково спрямовано ратифікацію Вашингтонської Конвенції про порядок вирішення інвестиційних суперечок між державами та іноземними особами та угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, які підписані з 70 країнами світу [1].

Між тим, попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових засад зміцнення інвестиційного клімату, міжнародними експертами відзначається зниження інвестиційної привабливості України. Так, за версією Economist Intelligence Unit (EIU), Україна за показниками якості бізнес-середовища знаходиться на 75 місці серед 82 країн [2].

Досить місткий і ненасичений вітчизняний товарний ринок надає іноземним інвесторам широкі можливості для інвестування у виробництво будь-якої продукції практично без ризиків зазнати збитків чи мати проблеми з її реалізацією. Так, із 27 членів ЄС три чверті мають менш як 10 млн. жителів, і зі своїми 46 млн. населення Україна є найбільшим доступним європейським ринком. Коли йдеться про економічний потенціал для іноземних капіталів, виробів і послуг, країна пропонує удвічі більший ринок збуту, ніж Румунія, Болгарія, Хорватія, Мальта. Не кажучи вже про можливості виготовляти продукцію у 10-15 разів дешевше,

ніж в Європейському Союзі, або одержувати набагато вищу, ніж у ЄС, маржу – особливо у фінансовому і банківському секторі [3].

Проте, перебіг сучасних політичних процесів та практична реалізація встановлених цілей та пріоритетів поліпшення інвестиційного клімату в Україні, переважно негативно впливають на інвестиційний клімат й, зокрема, міжнародну інвестиційну привабливість України, підвищують ризики для інвесторів, зумовляючи тим самим втрати в конкурентній боротьбі за світові інвестиційні ресурси. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну в 2012 р. склав 49362,3 млн дол. США, що на 10 % більше показника 2011 року. Аналізуючи географічну структуру іноземних інвестицій, серед найбільших країн-інвесторів спостерігаємо Кіпр (25,6 %) та Віргінські острови (Британія) – 3,3 %. Це офшорні зони, що надають найбільші податкові пільги. Така значна частка свідчить про повернення тіньового капіталу з-за кордону в Україну. Однак, суттєвим проривом у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки таке надходження інвестицій назвати не можна, оскільки в цілому у фінансову діяльність, операції з нерухомістю та торгівлю надійшло 55,2 % всіх іноземних інвестицій, в той час як у промисловість - лише 31 %, що на 1 % менше, ніж у минулому році. Така ситуація свідчить про те, що для інвесторів привабливими є ті галузі, які приносять швидкий прибуток.

Протягом останніх років Україна залучила прямих іноземних інвестицій в декілька разів менше, ніж інші країни Центральної та Східної Європи, а частка країни в світових потоках прямих іноземних інвестицій залишається надзвичайно низькою – 0,6 % у 2011 році [4].

На даному етапі інвестиційна ситуація в Україні характеризується двома аспектами. З одного боку, спостерігаються позитивні тенденції: обсяг інвестицій поступово зростає. Однак, Україна все ще знаходиться в переліку країн, які мають найнижчу інвестиційну привабливість. Ситуація з іноземними інвестиціями прямо співвідноситься з внутрішньою економічною ситуацією в країні. Україна все ще експортує товари з низькою вартістю, 70% яких припадає на країни колишнього СРСР, що свідчить про низьку конкурентоспроможність економіки та є

фактором, що негативно впливає на рівень економічної безпеки.

Ще однією негативною рисою, що характеризує інвестиційний клімат України є непропорційність розподілу обсягів залучення інвестицій в регіони України. Так, економіку 7 регіонів (Дніпропетровська, Харківська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська область та АР Крим) спрямовано 74 % всіх залучених прямих іноземних інвестицій країни. Це саме ті регіони, які є економічно розвиненими та інвестиційно привабливими. Такий регіональний розподіл не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку та посилює подальше збільшення розриву в розвитку регіонів та послабленню економічної безпеки країни в цілому та регіонів, зокрема [4].

Що стосується Рівненського регіону, то частка вкладених прямих іноземних інвестицій становить 1,2 % загального обсягу інвестицій, залучених в Україну. За даним показником регіон знаходиться на 15 місці серед інших областей. Крім того, це єдиний регіон, обсяг інвестиційних вкладень якого має тенденцію до зниження. В цілому, за 2011 рік в економіку регіону іноземними інвесторами вкладено 295,3 млн. дол. США, що менше на 13,9 млн., ніж у 2010 році. Найбільшу частку іноземних інвестицій (47,6 %) направлено в розвиток промисловості. Основними країнами-інвесторами в області є Німеччина (28,5 % всіх іноземних інвестицій), Сполучене Королівство (20,3 %) та Кіпр (15,8 %) [5].

У більшості розвинених країн основними шляхами формування інвестиційних ресурсів є внутрішні джерела, тобто кошти амортизаційного фонду, внутрігосподарські нагромадження з прибутку, кошти державного та місцевого бюджетів, кредитні ресурси комерційних банків, нагромадження домогосподарств, юридичних і фізичних осіб, які акумулюються на банківських рахунках [6]. Варто зазначити, що капітальні вкладення в Рівненській області здійснюються в основному за рахунок власних коштів підприємств та організацій (46 %). Крім того, характерним для регіону є висока частка у джерелах фінансування коштів населення на індивідуальне житлове будівництво – 22,2 %, що на 13,6 % вище середнього значення по Україні. Кредити та позики у структурі джерел фінансування Рівненської області

становлять 20 %, значення є вищим за загальноукраїнське на 7,6 %. Структура інвестиційних ресурсів Рівненського регіону та України представлена на рисунку 1.

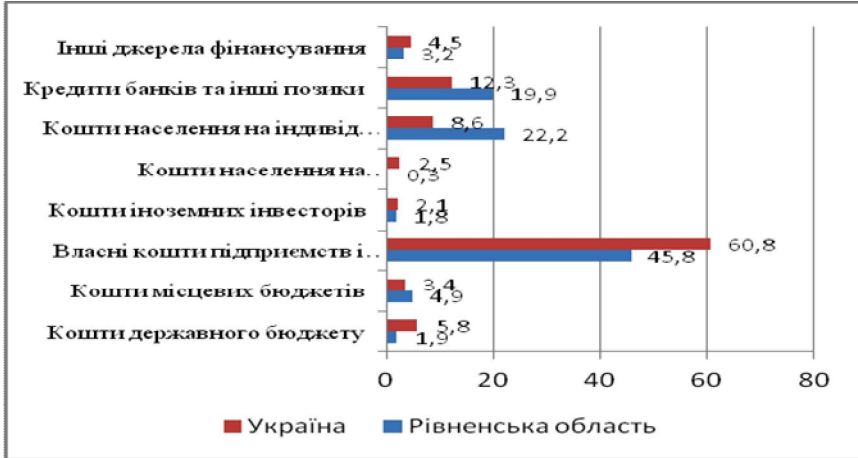

Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в Рівненській області та Україні у 2011 році, у відсотках

Як свідчать наведені дані, Інвестиційна стратегія області повинна бути спрямована на першочергове задоволення тих галузей, які працюють на місцевій сировині та сприятимуть розвитку промисловості. Пріоритетними галузями для інвестування в Рівненській області є промисловість, транспорт і зв'язок, торгівля, операції з нерухомістю, сільське та лісове господарство, розвиток мережі та підвищення якості автомобільних доріг.

Найбільш привабливою для інвесторів є промисловість (50,3 %), зокрема, виробництво та розподіл електроенергії, газу та води (60 % інвестицій, спрямованих на розвиток промисловості регіону). Так, одним із найбільших іноземних інвесторів в Рівненській області є американська компанія AES Corporation, яка, викупивши АТ «Рівнеенерго», вдосконалила технологію перерозподілу електроенергії та замінила застаріле обладнання на сучасне, що дозволило знизити втрати електроенергії при її передачі. Галуzeвий розподіл інвестицій Рівненського регіону у 2011 році зображений на рис. 2.

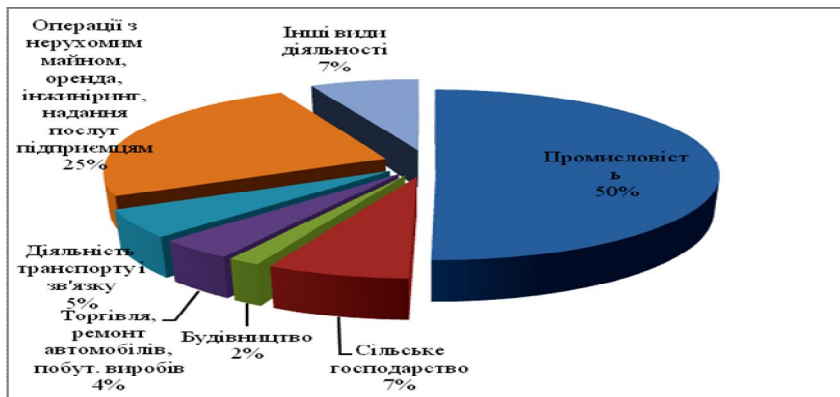

Рис. 2. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Рівненському регіоні у 2011 році

У 2011 – 2012 роках активізувалась реалізація пріоритетних для регіону інвестиційних проектів. Це стосується, зокрема, технічного переоснащення підприємств області (ПАТ «Рівнеазот», ПАТ «Волинь-Цемент»), відновлення потенціалу легкої (ТзОВ «Т-Стиль», ТзОВ «Фапомед Україна») та меблевої (ТзОВ Морган Феніче) промисловості регіону, формування сучасного агропромислового комплексу (ТзОВ СПІ «Імені Воловікова», ДП «М'ясокомбінат Зоря», ТзОВ «Країна смаку»). В рамках угоди про співробітництво між Держінвестпроектом України, Рівненською обласною державною адміністрацією та Рівненською обласною радою в області реалізуються 6 національних проектів, зокрема, національний проект «Нове життя», в рамках якого здійснена реконструкція КЗ «Обласний перинатальний центр».

Провідне підприємство області з виробництва будівельних матеріалів ПАТ «Волинь-Цемент» (м. Здолбунів), яке ще 3 роки тому споживало 108 млн м³ газу на рік, нині використовує 7,8 млн. м³ імпортного енергоресурсу – а це 2 % від загального споживання теплоносіїв. Решту (98 %) при виробництві цементу замінило вугілля. У модернізацію виробництва інвестовано 60 млн. євро, зменшено собівартість продукції, підвищено її конкурентоспроможність. В даний час на підприємстві ведеться підготовка до реалізації інвестиційного проекту вартістю 2,6 млн. євро із заміни 40 % вугілля переробленими побутовими відходами, які будуть надходити

від заводу із переробки твердих побутових відходів (будується поряд з обласним центром). Це дасть можливість підприємству щорічно економити близько 1 млн. євро.

На ПАТ „Рівнеазот” (м. Рівне) введено в експлуатацію агрегат азотної кислоти в цеху неконцентрованої азотної кислоти, що дало можливість збільшити обсяги випуску аміачної та вапняно-аміачної селітри на 100 тис. тонн в рік, вартість проекту - 72 млн. грн.; генераторну турбіну утилізації пари із агрегатів аміаку та азотної кислоти для виробництва власної електроенергії потужністю 10 МВт/год.. Передбачається економія 52 млн. кВт/год електроенергії в рік, вартість проекту – 46,4 млн. грн.. У 2012 р, на розвиток підприємства планується спрямувати майже 35 млн. дол. США інвестиційних коштів.

На незадіяних площах ПАТ “Рівнесільмаш” (сmt. Квасилів) створено ТзОВ “Морган Феніче” з виготовлення м’яких меблів. У червні 2012 р. введено в дію швейний та складальний цехи. Створено 120 робочих місць. Загальна сума інвестицій становить 10,5 млн. євро. Підприємство експортоорієнтоване на ринок країн ЄС та Російської Федерації. Плановий товарооборот становитиме 50 млн. євро в рік, до 2015 р. передбачається створити 1000 нових робочих місць. На площах Рівненського льонокомбінату створено ТзОВ „Т-Стиль” з виробництва трикотажного полотна. У 2012 р. планується збільшення виробничої потужності випуску трикотажних полотен, розширення його асортименту. Введено в дію цех з пошиття трикотажних виробів, що дало можливість надати роботу 82 чол.. [7].

Рівненська область багата більше, ніж 600 родовищами 18-ти видів мінералів, серед яких єдині в Україні бурштинові родовища, унікальні поклади базальту, 20% національного запасу торфу, будівельний камінь. Крім того, в регіоні є умови для успішного функціонування підприємств деревообробної промисловості. Так, близько 40 % земельних ресурсів Рівненщини – ліс. Відповідно, область багата на деревину, запаси якої становлять 112,8 млн. м³. Актуальним для області є пошук інвесторів у деревопереробну галузь.

Аналіз показав, що при залученні інвесторів до розробки родовищ корисних копалин забезпечить створення нових робочих місць в добувній галузі та виробництві будівельних

матеріалів. Враховуючи високу вартість газу та нафти актуальним є залучення інвестицій у виготовлення альтернативних видів палива з торфу та відходів деревини.

Таким чином, можна стверджувати, що від інтенсивності впровадження інвестицій у господарську діяльність, в значній мірі залежить рівень економічної безпеки регіону. Основними шляхами активізації інвестиційної діяльності пропонуємо наступні: орієнтація виробництва на потреби внутрішнього ринку; пріоритетне забезпечення капіталовкладеннями тих галузей, які працюють на місцевій сировині; впровадження наукоємних технологій замість матеріало- та енергоємних; виробництво вітчизняних товарів замість імпорту товарів аналогічної групи; підвищення конкурентоздатності виробленої продукції.

Бібліографія

1. **Інвестиційний клімат України:** проблеми формування та заходи поліпшення [Електронний ресурс] // Моніторинг Національного інституту стратегічних досліджень . – режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>
2. **Business environment** [Електронний ресурс] // Economist Intelligence Unit. – режим доступу: <http://www.eiumed.com/index.php/component/comprofiler/userslist/Business%20environment>
3. Ласкін М. **Франкфуртська конференція та іноземні інвестиції в Україну** [Електронний ресурс] / М. Ласкін // Дзеркало Тижня. - 2005. - №20. - режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2020/50150/>
4. **Статистичний щорічник України** за 2011 рік. - Київ: ТОВ "Август-трейд", 2012 - 559 с.
5. **Статистичний щорічник Рівненської області** за 2011 рік. – Рівне : Головне управління статистики в Рівненській області. – 2012 – 481 с.
6. Шевченко О.В. **Інвестиційна активність регіонів України: вплив на економічне зростання** /О.В. Шевченко // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1(10). – С. 175–181.
7. **На Рівненщині продовжує реалізовуватись програма інвестиційного розвитку Рівненської області** – повідомлення Рівненської обласної ради [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://oblrada.rv.ua/oblrada/news/5210/>

Рецензент: д. е. н., професор Павлов В. І.

УДК. 330.286

Ж. С. ШИЛО
О. В. КРАВЧУН

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано основні проблеми функціонування кредитного ринку, його складові елементи, особливості становлення та перспективи розвитку.

The paper analyzes the main problems to determine the credit market, its components and features of the formation and evolution.

Ключові слова: кредитний ринок, кредит, кредитна система, фінансова криза.

Кредитний ринок як історично, так і за його значенням є основною складовою фінансового ринку. Він забезпечує найшвидший доступ до фінансових ресурсів підприємств та населення. Випуск в обіг цінних паперів і мобілізація за їх допомогою ресурсів потребує певного часу, тоді як кредит можна отримати у досить стислі терміни – протягом кількох днів. Така перевага дуже важлива як з погляду фінансового забезпечення потреб окремих суб'єктів, так і з позицій функціонування усієї фінансової системи. Переваги кредитного ринку випливають із функціонального потенціалу основних суб'єктів цього ринку – комерційних банків, які не тільки опосередковують рух фінансових ресурсів, а й певною мірою продукують їх.

В умовах світової та внутрішньої фінансової кризи в Україні, зокрема загрозливих явищ у банківському секторі держави, об'єктивно актуалізується значення наукового аналізу організаційно-економічних основ ефективного

© Шило Ж.С. – к.е.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування;

© Кравчун О.В. – студент Національного університету водного господарства та природокористування